

A kárpátaljai népfőiskolai mozgalom

Szeretném tiszteletemet kifejezni önöknek*, hiszen egy olyan munkába fognak, ami tényleg a nemzet összetartozásának az egyik záloga. Látva a közönség soraiban olyan arcokat, akik hozzájárultak ahhoz, hogy a mi népfőiskolánk eredményesen tudjon működni, hálásan köszönjük, hogy ma itt lehetünk.

Ötödik éve veszünk részt a népfőiskolai mozgalomban, ez valójában az előadásra való készülődés során tudatosult bennünk is, ahogy próbáltuk összeszedni a programokat, amit az elmúlt években a népfőiskola egyesülettel szerveztünk. Amikor az ember dolgozik, nem gondol abba bele, hogy ezt most hány éve csinálja. Mindig az adott feladatra tekint, és aztán egyik program viszi a másikat, sőt aztán már a programok találják meg az embert.

Az előadásomat három részre osztottam. Röviden szeretnék az egyesületünk megalakulásáról beszélni, aztán az értéktartó munkánkról és röviden a programjainkról. Lívia pedig az egyesületünknek a különböző szervezetekkel való együttműködéséről, hazai és nemzetközi kapcsolatainkról tartja meg előadását.

Egyesületünk megalakulása

2011-ben járt Lezsák elnök úr Kárpátalján és akkor kért fel minket, hogy csatlakozzunk a népfőiskolai mozgalomhoz. Megalakítottuk az egyesületünket, és 2012. január 10-én sikerült hivatalosan is jogilag bejegyeztetni Ukrajnában ezt a szervezeti formát. Azért lettünk ugyanis egyesület, mert ez volt a legkézenfekvőbb, legegyszerűbb az ukrán jogi helyzetből adódóan, és talán ez volt az a forma is, ami a magyarországi viszonylatban is eléggé érthető formula. A népfőiskola kifejezés idegen az ukrán terminológiában. Ezért ukránul úgy is hívnak minket, hogy Kárpátaljai Népi Főiskola. De nem csak az ukránok körében csengett ez idegenül, hanem a kárpátaljai magyarok körében is ismeretlen volt ez a fogalom, hiszen az elején megkérdezték tőlünk, hogy milyen diplomát adunk.

A tevékenységünket annak fényében határoztuk meg, hogy a politikai és az oktatási érdekképviselet Kárpátalján a rendszerváltás óta elég jól kiépített, viszont folyamatos a küzdelem az oktatási intézmények, a nyelvi jogok,

a politikai érdekérvényesítés területén.

A hagyományok feltárása, azok megélése és továbbadása a fiatalok körében, ez igazából gazdátlan volt, hiszen nem maradt energia ezek megszervezésére. És Lezsák elnök úr nem csak a népfőiskolai mozgalomnak, hanem a hungarikummozgalomnak is az egyik atyja, tehát adódott, hogy az értéktartás lesz az a terület, amire mi a leginkább az energiánkat fordítjuk majd.

Források – miből is tudunk gazdálkodni

Igazából a bejegyzés az kölcsönből volt, mert a hivatalos dokumentációnak mindenféle illetékdíjai voltak. Az egyik támogató szervezetünkől kaptunk ehhez forrásokat. Az első két évben pedig úgy szerveztük az életünket, a programjainkat, hogy a lakiteleki népfőiskola által kiírt térségi Népfőiskolák számára programokra fordítható forrásokhoz tudtunk hozzájutni. Így az első két évben körülbelül 2-300 ezer forintból működtünk, amit a programok megszervezésére fordítottunk.

* Az előadások a Lakiteleki Népfőiskolai Műhelyen hangzottak el, 2016. november 17-én.

Értékfeltáró munkánk

Az értékgyűjtés Kárpátalján két fordulóban történt meg. 2013-ban volt az első értékfeltáró munkánk, amit az Imre Károlyék által összeállított adatlap segítségével sikerült lekérdezni. Ekkor négy magyarlakta járás 90 településén kérdőíveztünk. Mintegy 6000 adatlapot sikerült kitöltetnünk és körülbelül 300 aktivistánk dolgozott ezekkel az űrlapokkal. Miután feldolgoztuk az adatokat, megpróbáltuk minél szélesebb körben a helyiek körében is publikálni, és a legnagyobb példányszámban megjelenő Kárpátalja hetilapban közöltünk cikkeket, amely körülbelül 15 ezer példányszámban jelenik meg, és az interneten is elérhető. A kapott adatok alapján egy újságíró kiment a településekre és felkereste azokat az embereket, akik az adatlapba bekerültek és utánajárt azoknak a hagyományoknak, amiket megemlégtettek. Először nagyon idegenkedve fogadták az újságírónkat, nem nagyon akartak szerepelni, de amikor egyik cikk a másik után megjelent, akkor már irigykedve tekintettek egymásra, hogy a Mari is benne volt az újságban, de ilyet én is tudok sütni, meg ilyet én is tudok varrni. Ezután már bátrabban, büszkébben fogadták a tudósítónkat. Az elkészült újságcikkekből a tavalyi évben kiadványt szerkesztettünk: *Hagyományok, nemzeti értékek Kárpátalján* címmel.

A következő ilyen nagyobb munka az értékfeltárás után rögtön adódott, hiszen ha már volt egy adatbázisunk, akkor valahogy jó lett volna a nemzet értékei közé becsatornázni a kárpátaljai értékeket is. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség a MÁÉRT*-nek a tagja és így delegálhat a Hungarikum Bizottságba. Az ő felkérésükre alakítottuk meg a

Hagyományos népi mesterségek Kárpátalján

Kárpátaljai Értéktár Bizottságot, még 2013-ban, és 6 értéket sikerült elhelyezni a hungarikum piramisban: a Beregi szőttest, a kárpátaljai archaikus imát, a Rákóczi-kultuszt Kárpátalján, a Vereckei emlékművet, a Salánki hordót, és a Josika orgonát. Ez a 6 érték számosságában nem sok, de jelentőségében annál inkább, hiszen hatalmas politikai, szakmai felháborodást keltett otthon. Például megtámadták a Rákóczi-kultuszt, mert nem csak nálunk vannak Rákóczi emlékhelyek. Aztán az archaikus imát, hogy ilyen nincs is.

Az értékfeltáró munkánk a 2015-ös évben folytatódott, szintén Lezsák elnök úrnak a felkérésére. Négy kutatói kollégiumot szerveztünk. A régi vármegyéről neveztük el őket: ungi, beregi, ugcsoi és máramarosi kollégiumnak. Ez két fordulóban zajlott. 110 magyarlakta településen, 4 magyarlakta járásban és a Felső-Tisza vidéken, ami a szórvány vidéket jelenti, mintegy 11 ezer adatlapot töltöttünk ki. Körülbelül 500 aktivista dolgozott és több száz kép, meg több órányi hanganyag született, amiknek a feldolgozása most is zajlik.

Röviden a programjainkról

2012-ben egy tudománypromótor körúttal kezdtünk. Ez azért is adta magát, mert, ahogy itt elhangzott már a bevezetőben, Lakitelekről indultunk. Én *Szentgyörgyi kollégista* voltam itt a Lakiteleki Népfőiskolán akkor, amikor az Apor Vilmos Kollégium is működött. A Szentgyörgyis doktoranduszhallgatók nagyon lelkesek voltak, érdeklődtek Kárpátalja iránt, és akkor már elkezdődött ez a népfőiskolai hálózat. Megpróbáltuk összehozni a kettőt. Nyolcadmagukkal ellátogattak Kárpátaljára, és középiskolásokat, Kárpátalja nagyobb középiskolájából az érettségiző diákokat hívtuk fórumra és próbáltuk őket meggyőzni a továbbtanulásról.

Továbbképzést is szerveztünk roma gyerekeket oktató pedagógusoknak, ahova szintén egy lakiteleki előadót hívtunk meg.

Igazából az egész értékfeltáró munkánk az Imre Károly előadásával indult Kárpátalján, akit meghívtunk, hogy tartson egy előadást az érték fogalmáról. Ezt Nagyszőlősön, a nagyszőlősi já-

* MÁÉRT: Magyar Állandó Értekezlet

rásban tartottuk és egybekötöttük egy fotókiállítással, ami az ugc sai emberek régi hagyományait és régi jó magyar arcokat mutatott be.

Aztán tartottunk egy konferenciát is, *Identitás megtartó erő* címmel, ahol Balog miniszter úr volt a vendégünk. Ez nagyon fontos volt számunkra, hiszen még alig működünk, és máris egy minisztert láthattunk vendégül, nagyon nagy megtiszteltetés volt számunkra. Az a program, amit '12-ben elindítottunk, még ma is működik, az egyik ilyen a zenés, tipegős baba-mama klub. Fiatal anyukák kisgyermekükkel 0-3 éves korig, a magyarországi Ringató programnak a mintájára. Sajnos nem sikerült nagyon sok településen beindítani, de mondjuk Szürtén ez azóta is működik.

A Kösöntyút is vendégül láttuk, egy ilyen túlélőtúra keretében. 4 nap, 6 előadást tartottak.

2014-ben, a Nemzeti Összetartozás Napján a pécsi Mecsek kórus turnézott. Itt is 4 előadást tartottunk. Már az eddig elmondottakból talán világossá vált, hogy mi nem egy településnek vagyunk a népfőiskolája, hanem mi a kárpátaljai magyarok településeket próbáljuk összefogni. És ezért a magyarok 110 település, ugyan nem mindegyikén, mert nem minden településen sikerül azért a programjainkat megszervezni, de igyekszünk a járási központokban, vagy egy olyan erős településen a járásban, ahova össze tudunk hívni más településekről embereket, és úgy megszervezni ezeket a közösségi alkalmakat.

Kovács Norbert Cimbi és Gaschler Bea nagyon meghatározó személyiségek a kárpátaljai népfőiskola életében, hiszen az ő támogatásuk, tanácsuk és fellépéseik nagyon nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a táncház mozgalmat például el tudtuk in-

dítani Kárpátalján. Azon a nagyon fagyos hétvégén, amikor nálunk voltak egy turnén, kabátban ültek az emberek, de mégis nagyon forró hangulatot teremtettek a Veszprém-Bakony Táncegyüttesel. Aztán két év alatt közel 100 táncházat tartottunk. A többi, azt természetesen már a helyi népzenei együtteseknek a bevonásával.

A 2015-ös évet egy konferenciával kezdtük; érdekvégyesítés, nyelvi jogok, kétnyelvűség. Ahol nemcsak kárpátaljai, hanem magyarországi szakembereket is meghívtunk és nagyon eredményes tanácskozást sikerült tartanunk. De a gyerekeknek is próbálunk programokat szervezni. A pécsi Márkus Bábszínház látuk vendégül, szintén négy helyszínen.

Az energiáink és a hozzáférhető forrásaink nagy részét felémésztette az a kétnapos rendezvény, amit a nemzeti értékek jegyében szerveztünk 2015 nyarán. Ez a fesztivál egy kétnapos program volt. Az első egy szakmai nap volt, amikor egy ökumenikus istentisztelettel kezdtünk, aztán pedig V. Németh Zsolt államtitkár úr megnyitotta a Hungarikumok fotókiállítását, és a délután

folyamán pedig szakemberek bevonásával az értékekről tanácskoztunk. Majd a szombati nap egy szabadtéri fesztivál, a beregszászi szabadtéri színpadon egésznapos népzenei előadással, ahol nem csak felnőtt népzenei együttesek, hanem a Kárpátalján működő népzenei tehetségkutatónak a döntősei is, a gyerekek is részt vettek. És a nap fénypontja természetesen Szalonna és bandája volt. Emellett kézműves foglalkozások, értékösvény, élő történelem, mesésátor, nagyon színes programot próbáltunk kínálni.

Megint Cimbiék, az *Üzenet haza* előadás igazán alkalmas arra, hogy az embert lélekben, identitásában egy kicsit úgy helyre tegye. Ahogy az egyik ismerősöm fogalmazott, a gerincét úgy megropogtatja, hiszen ez egy verses, népzene, néptáncos darab, ahogy hivatalosan a művet nevezik is, ez egy dramatikus táncmű, ami felrobbantotta a közönséget.

Az értékörképzés

Bizonyára az önök körében is ismert ez a mozgalom. Horváth Zsoltékkal próbáltuk Kárpátalján is az értékörképzést elindítani.

Értékörképzés

A képzés végén 14 értékört sikerült avatni. Külön köszönöm az ő munkájukat is, hiszen nagyon fontos volt, hogy fiatal, hozzáértő értékörök legyenek Kárpátalján is.

Az elmúlt évben és az idén is vendégül láttuk a Nemzeti Ifjúsági Fúvószenekart.

Van két olyan program-sorozatunk, ami szintén az értékfeltáráshoz kapcsolódik, és az ötletgazdája természetesen már megint Lezsák elnök úr, aki többször elmondta, hogy milyen jó lenne, hogy ha azok a kézművesek, népművészek, mesteremberek, akik még birtokában vannak ezeknek a régi mesterségeknek, továbbadhatnák ezt a tudást, és még valamilyen kis ösztöndíjat is kapnának cserébe. Ezt próbáltuk az elmúlt két évben megvalósítani Kárpátalján, a Hagyományos népi mesterségek átörökítése című programsorozatunkban. Ennek keretében mobilisabb kézműveseket, népművészeket, mesterembereket utaztatunk ki iskolákba, és ott a kerámiakészítés, a hordókészítést, a csuhémegmunkálást tanulhatták meg. A másik ilyen programunk pedig a *Lovas nemzet a magyar* elnevezést viseli, ami tulajdonképpen egy élő történelemóra, a magyarok régi harcá-

szatáról, öltözködéséről, a jurtaban való élet és lét fontosságáról. Ennek a programnak a keretében Kész Barnabás helytörténész vezetésével a Lakiteleki Népfőiskola által támogatott, mozgatható mongol jurtának a fölhasználásával a gyerekek bepillanthatnak a honfoglaló magyarok életébe.

A 2016-os évben talán a legnagyobb programunk volt a nemzeti összetartozás napján egy megyei rendezvénynek a megszervezése, ahova – már megint, Cimbi – a Betyárjáték című darabot sikerült elvinnünk, és megnyernünk szónoknak, Kövér László házelnök urat. Körülbelül 800 ember tekintette meg az előadást.

De a gyerekeknek is megint sikerült kedveskednünk a nyár végén, az iskolakezdés előtt, óvoda-kezdés előtt egy erdélyi bábszínház látogatott el hozzánk és egy egész hetes turnét tartott, napon-ta két előadással.

A most folyó programunkról pedig még néhány gondolat. A minisztérium által kiírt pályázattal egy olyan Kárpát-medencei vetélkedőnek a megszervezésére ösztönöztek, aminek a döntője majd tavasszal Magyarországon lesz. Ez egy Kárpát-medencei hungarikum vetélkedő, aminek az

első két fordulóján mi már Kárpátalján túl vagyunk, és december 3-án tartjuk a döntőt. Ez két korosztályban zajlik, általános és középiskolások számára hirdettük meg, az első két forduló írásban, a harmadik pedig már élőszóban és különböző gyakorlati feladatokkal. És a korosztályban győztes csapatok képviselhetik majd Kárpátalját Magyarországon, az országos Kárpát-medencei döntőn.

Balogh Lívia A népfőiskolai egyesület hazai és nemzetközi kapcsolatai – közösségépítés

Szép jó napot kívánok én is mindenkinek! Nemzetközi és hazai kapcsolatokról fogok beszélni. Nóra már említette a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget, ami 1989 óta működik Kárpátalján. Érdekvédelmi és politikai szervezetként jött létre, de a nevében is benne van, kulturális jelleget is visel. Én ennek a szövetségnek 10 éve vagyok úgy tagja, hogy aktívan részt veszek az életében, alapszervezeti elnök vagyok Csapon, illetve ötödik éve vagyok járási elnöke az ungvári járásnak, annak 31 közösségét, alapszervezetét irányítom. Azt kell tudniuk erről a szövetségről, hogy nemzeti értékeket hordozó, nemzeti keresztény értékek mentén haladó érdekképviseleti szövetség, amely több mint 40 ezer kárpátaljai magyart ölel fel, annyi taggal bírunk. Ebből az ungvári járásban több, mint 11 ezer tagunk van. Egy jól kiépült szervezeti háttérrel működünk.

Önök is tudják, hisz viszonylag sok információ kerül a magyar sajtóba is Kárpátaljáról, hogy a keleti fronton háború van. És talán azt is tudják, hogy eddig sem volt különösebben egyszerű a kárpátaljai magyarság helyeze-

Nemzeti Összetartozás Napja

te, hiszen szláv közegben maradt meg kisebbségben mintegy 150 ezer fővel. Ez a 150 ezer, az elmúlt években sajnos már csak egy viszonylagos szám, hiszen 2001-ben volt utoljára népszámlálás Ukrajnában, így Kárpátalján is. Mivel olyan jelentős mértékű az elvándorlás ebből az országból, ami a hitelminősítésekben is befolyásolná az országnak a helyzetét, ezért inkább 15 éve tolják a népszámlálást. Hivatalos információk szerint mintegy 5-6 millió a külföldön munkát vállalók száma. Ezen a tendencián sajnos a keleten kitört háborús viszonyok sem segítettek természetesen, illetve a katonai behívások sem, amelyek a kárpátaljai magyarságot is érintették, illetve megindítottak egy újabb kivándorlási hullámot. Annak ellenére is, hogy Európa, az Európai Unió és Magyarország jelentős erővel fordult felénk, soha ilyen figyelmet Kárpátalja és a kárpátaljai magyar közélet, oktatási élet, politikai élet még nem kapott, mint az elmúlt években – rengeteget kapunk az anyaországtól.

A KMKSZ-nek az egyik feladata is az, hogy különböző pályázati rendszereket működtet, és ezzel különböző társadalmi rétegekhez juttat el segítséget, az oktatástól, a pedagógustámogatáson keresztül, a viszonttámogatáson át. Ebben is szerepet vállalunk, illetve természetesen a kárpátaljai magyar kulturális életben is jelentős szerepet vállal a szövetségünk. Ezt a munkát, ezt az értékmegőrző és kulturális, érdekvédelmi és politika tevékenységet erősíti – most már 5 éve – a Kárpátaljai Népfőiskola Egyesület. És ezért is vállaltam szerepet benne. Én valóban hiszek abban, hogy Kárpátalján a magyarságnak helye van és Kárpátalján a magyarságot meg tudjuk tartani. És azokat az értékeket, amelyeket még Kárpátalján – talán ti is találkoztatok

A Kösöntyű Kárpátalján

vele, mint értékőrök – őriznek az emberek, melyről sokszor nem is tudják egyébként, hogy érték, nekünk sikerül még megtartani és sikerül átörökíteni. És reméljük, sikerül valóban a gyermekeinknek átadni, hiszen nagyon sokan vagyunk még mindig, akik ott képzeljük el az életünket. Örülünk, hogy magyarnak születünk, s itt, Kárpátalján akarunk magyarként élni.

Az elsődleges célunk a közösségépítés. Hiszen valóban az a fontos, hogy az emberek jól érezzék magukat ott, ahol élnek: Kárpátalján. Legyen ez kisváros vagy pici apró település, akár egy 100 fős kis magyar közösség, akkor is lakják be, legyenek alkalmak, legyenek közösségi terek, ahol találkozhatnak az emberek. Hiszen közösségek úgy épülnek, hogy vagy közös munkában, vagy valamilyen tevékenységben találkoznak. Két nagy kihívás áll minden közösségépítő előtt, én azt gondolom legalább is. Tudom, hogy önök közül sokan sokkal nagyobb tapasztalattal bírnak, mint mi, de vannak újak, akik most kezdik a civil és társadalmi szférában való eligazodást. Határon túli magyarként nekünk ugye két fronton kell helytállnunk ilyen tekintetben is. Az egyik a hazai civilszervezetekkel való kapcsolattartás. Az sem mindig egyszerű. Hisz minden az emberi kapcsolatokon múlik, ugyanúgy fel kell venni, tartani,

ápolni, meghívni a másikat, közös dolgokban gondolkodni, keresni a lehetőségeket arra, hogy akár a történelmi egyházakkal, akár a cserkészszövetséggel vagy kulturális egyesületekkel megtaláljuk a közös hangot és megtaláljuk a közös forrásokat és a közös rendezvényeket. A másik pedig a nemzetközi kapcsolatok, ami szintén szükséges mindannyiunk számára, én azt gondolom.

Mint minden, ez a kezdeményezés is, Lakitelekről indult. Mi is innen indultunk természetesen, ahogy elnök asszony is elmondta. Először is, elkezdtünk csapatot építeni. És az első társaságot, természetesen helyi aktivistákból, akik már a szövetségben jól működtek, mármint a KMKSZ-ben, próbáltuk meg bevonni a népfőiskola életébe, és próbáltuk nekik megmutatni, hogy mi is a népfőiskolai mozgalom, hogy megízleljék a hangulatát, a céljait és persze jöjjenek el Lakitelekre és nézzék meg maguk is. És hát mi adna erre jobb alkalmat, mint egy közös kirándulás. Úgyhogy Nóra megszerezte a szállást, étkezést, meg az ópusztaszeri belépőt, meg egy csomó hasonló dolgot. Mi kifizettük a buszt, és elindultunk egy csapattal, akiknek nagy része egyébként azóta is aktív tagja a népfőiskolának és szívesen tevékenykedik. Mi Nórával a Wesselényi kollégiumnak voltunk tagjai és kétéves, jó hosszú ismerkedés

és munka után jutottunk arra a gondolatra, hogy ismerjük meg egymás régióját, helyben kifejtett munkáját. Merthogy mi mindig összejöttünk – ahogy valószínűleg önök is – és elmesélgettük, hogy kinek milyen programja van, milyen tervei vannak, mi az, amit aktuálisan művel, de nem láttuk a helyszínt, hogy mitől, miért pont ott jöjjön létre egy népfőiskola. Kíváncsiak voltunk. Intézménnyel senki nem rendelkezik egyébként még azóta sem, ezek közül az újonnan alakult népfőiskolai mozgalmak közül. Voltak anyaországi népfőiskolai mozgalmak képviselői, voltak vajdaságiak, erdélyiek, és voltunk mi a kárpátaljaiak.

Először elmentünk Kupuszinára, Bácskertesre a Vajdaságba, hogy megnézzük, hogy ők ott mit csinálnak. És valóban rá kellett jöjjünk, hogy az ő értékük az, hogy élő hagyománnyal rendelkeznek. Lakodalmak idején, vagy nagyobb ünnepek alkalmával ma is népviseletben járnak. És ez számunkra nagyon-nagyon érdekes volt, és megértettük, hogy ők mi alapján próbálják meg megszervezni a saját életüket. Aztán nagyon-nagyszeretettel meghívtuk a társaságot hozzánk Kárpátaljára. Ilyen

alkalmakkor nemcsak egymásnak örülünk, és jól érezzük magunkat, hanem megpróbálunk egy picikét a történelmi, kulturális háttérből is megmutatni. Megmutattuk például a munkácsi várat, de megmutattuk a Feszty-körkép helyét, az eredeti helyét, amit Popovics Béci cserkészparancsnokunk talált meg. De emellett szerveztünk például egy nálunk hagyományos szüreti bált, amin természetesen mindenki jól érezte magát. Ezt is helyi értékek mentén szerveztük egyébként. Helyi gasztronómiai értékekkel vártuk kedves vendégeinket. Aztán pedig Vasvárra mentünk, hogy megismerjük az ő háttérüket, hiszen ismertük már a polgármestertől az iskolaigazgatón keresztül mindenkit, de hogy nem láttunk még Vasvárból és a vasvári életből semmit. Nagyon elámultunk, hogy milyen pazar intézményi háttérük van, amiből mi egyet kívánnánk otthonra, és azt nagyon-nagyon jól ki tudnánk használni. Aztán pedig elmentünk Erdélybe. Erdélyben is egy csodás élményünk volt, hiszen ott is egy kistérségi népfőiskolai mozgalommal ismerkedhettünk meg – mármint ugye a két év alatt. Kimentünk és azt láttuk, hogy ne-

kik nincs intézményi háttérük, viszont roppant értékes emberek vannak, akik például gyermekotthonok működtetnek Betlenben, és nagyon odaadóan teszik dolgukat a magyarság megtartása érdekében. Igazából Erdélybe nem nehéz beleszeretni, természetesen ebbe a kistérségbe is rögtön beleszereltünk. Ettől kezdve, hogy mi ott jártunk, láttuk a helyi közeget és a helyi intézményeket, arca van egy-egy vidéknek, és ez nagyon jó, mert ebből lehet építkezni. Én hiszem azt, hogy nem csak mi kapunk ilyenkor, amikor odautazunk, hanem a helyiek is és viszont. Tehát amikor határon túlra kijönnek az anyaországból, akkor ők is pont olyan plusztöltéssel mennek haza, mint ahogy mi megyünk innen, amikor lelkiükben megerősödünk.

Lakiteleki találkozónk is volt, mert hát nem akartuk abbahagyni ezt a körutat, ha már egyszer ilyen jól bevált. Szerveztünk Lakitelken is egy közösségi alkalmat, ahol minden népfőiskolai kezdeményezés vagy működő népfőiskola beszámolt a saját tevékenységéről. Ezt követte körülbelül egy éves hallgatás a nemzetközi kapcsolatok terén. Mindenki csinálta a saját dolgát, és akkor jött a hungarikum pályázat. Úgy döntöttünk a kapuszinaiakkal és a vasváriakkal közösen, hogy akkor nem hagynánk ezt a jó kis szokásunkat, hogy körbelátogatjuk egymást, és megismerkedünk egymás értékeivel, és ezért újra beadtunk egy közös pályázatot. Ennek révén, az év elején újra meglátogattuk egymást és megnéztük egymás hagyományvilágát, ismerkedtünk a szokásvilággal – mások életéből. Visszamentünk Kupuszinára, és ott egy helyi hagyományos lakodalomnak lehettünk a szemtanúi. És akkor mi is visszahívtuk természetesen, a hozzánk képest határon túli barátainkat, hiszen Kárpátalján megalakult az első ér-

Hagyományos népi mesterségek Kárpátalján

téktár Csapon, ahol is 39 értéket sikerült beemelni a helyi értéktárba. Az épített környezet tekintetében láthatják a felsorolást. DIA A csapi vasúti átrakó és mozdonyfordító azért van kiemelve, mert ezeket az értékeket javasoltuk a megyei értéktárba, amelyet majd a népfőiskola utána közvetít tovább. Azért különleges egyébként, mert biztosan tudják, keskenyről széles nyomtávúra és fordítva itt cserélik a vasúti kocsik kerekeit még mai napig is. Ez a katolikus templomunk, aminek az orgonáját remélem, hamarosan megszólaltatjuk, 70 éve nem szólt ugyanis, de most kaptunk rá ígéretet, hogy jövőre hallhatjuk a hangját. Ebéd után vagyunk, úgyhogy nyugodtan kivethetem a képet turizmus, vendéglátás kategóriában. Jó sok receptünk előkerült, de nem sikerült mindent beemelni a helyi értéktárba, viszont készül egy közös receptes könyvünk. Ugyanis ennek a hungarikum pályázatnak nem csak az volt a sajátossága, hogy elmegyünk és megnézzük egymás rendezvényeit, helyi értékeit, hanem hogy készítünk közösen receptes könyvet, közösen ki-festőt, és még egy csomó érdekességet – ami mind a mi közös kapcsolatunkról szól. Kiemeltünk két gasztronómiai különlegességet, az egyik a kukólevés. Nem tudom, hogy önöknél ismerős-e ez a fogalom. Nagymamám még készítette nekem, és most újra megfőztem vele. (A tojáshéjat kell megtörni felül, úgy szedjük belőle ki a tojást. Ezt a spóron szárították régen, és aztán egy rizses, petrezselymes, tojásos töltelékkel visszatöltötték, és rántott levesben megfőzték. Ez ilyen egyszerű. Ezt a levesbetétet hívják kukónak.) A másik pedig a sárga túró, amit húsvétkor készítenek nálunk hagyományosan, katolikus családokban. Úgy szerveztük a csapi értéknapot, hogy három kategóriára osztottuk. Volt egy, a helyi tárgyi értékeket bemu-

Lovas nemzet a magyar! Élő történelemóra

tató része. Volt egy *Nagymamáink kincsei* című része, ahol hasonló helyi érdekességeket lehetett megköstolni. Tehát elkészítettük a sárga túrót, ott helyben gyerekekkel kolbászt is töltöttünk, kukólevest készítettünk és madártejet is. Azt is készítettünk, amit az én gyermekem – mert rendes családban nő fel –, úgy hív, hogy turulmadártej. Híres emberek kategóriában is nagyon széles ez a skála, amit beemeltünk. Kulturális örökség kategóriában a cigány betlehemes javasoltuk, ami egy kuriózum egyébként. A magyarok körében nem él már a betlehemesnek a hagyománya, a cigányok viszont még ismerik. Van egy bácsi, aki időről időre betanítja a fiatalokat és átadja ezt a sajátos hagyományt. A természeti örökségek kapcsán talán még érdemes lett volna megemlíteni a morotvát, hiszen mi a Latorca és a Tisza között élünk és nagyon sok morotvánk, holtágunk van, ez, mint helyi jellegzetesség szintén kidolgozásra került és bekerült az értéktárba.

Itt a közönséget látják, egyrészt kupuszinai gyermekekből is, hiszen Kupuszináról egy busznyai gyermeket fogadtunk vendégül, hogy számukra is bemutassuk azt, hogy ez a határon túli régió mivel

dicsekedhet. Itt pedig Szaniszló Marianna tanárnőt látják, aki a kiállításnak volt a felelőse. Hiszen minden dolgot megpróbálunk másra bízni.

Örömmel közlöm, hogy Nagydobronyban is megalakult az értéktár, ott is tartottak értéknapot. És sikerült beemelni tizen-egynéhány értéket a nagyon-nagy és nagyon gazdag nagydobronyi értékkörbe, hiszen Nagydobrony egy palóc nyelvjárásziget Kárpátalján, ami nagyon-nagyon egyedi a vidéken. De még mindig őrzi hagyományait, bár urbanizálódó természetesen, úgy, ahogy a többi település is. Viszont egy 6 ezer fős magyar településről beszélünk, ami Kárpátalja és ezzel Ukrajna legnagyobb magyar települése is.

Számos kulturális rendezvény van, amelyeket közösen csinálunk. Például a Cifra műhelynek előadását szerveztük már meg többször Kárpátalján. Igyekszünk mindig úgy szervezni ezeket a programokat, hogy minden járásba eljuttassuk őket, ahol van befogadó közeg. A nyugdíjas klubot azért vágtam be, mert ők ugyan a KMKSZ csapi alapszervezetnek nyugdíjas klubja, de szerveztünk számukra már a táncház mozgalomban például nyugdíjas táncházat. Ha

már róluk beszélek, akkor hadd mondjam el, hogy népfőiskolánk volt már Budapesten, Debrecenben bemutatókat tartani, ahová ilyenkor helyi értékeket viszünk és mutatunk meg magyarországi közösségeknek. És hogy érdekesebb legyen a dolog, helyi gasztronómiai élményeket is kiviszünk. Vittünk már ki hólabdát, amit Sálánkon készítettek. Illetve a nyugdíjas klub segítségével Debrecenben például töltött káposztát kínáltunk egy ilyen rendezvényen.

A tánc táborunk, amit egyébként most már hagyományosan a református egyházzal közösen szervezünk. A népfőiskola például, ahogy lehetőségei engedik, hozzájárul egy-egy kulturális programmal, hiszen ez mindig nemzeti, keresztény értékek mentén van megszervezve. A népfőiskola hozzájárult már bábszínháznak az előadásával, ami szintén kiváló élmény volt annak az ötvenegynéhány gyereknek, aki részt vett a programon.

Csapon most már 10. alkalommal került megrendezésre a gyermeknapunk. Ebben is mindig támogatást kapunk a népfőiskolától. És ez tényleg így működik jól. Kiegészítjük egymást. Lendvai Edit például vajákosságot tanított nálunk a gyermeknapon, mivel ez egy olyan értéket közvetít, amit a népfőiskola szívesen vállal és támogat. Mága Zoltán koncertet szerveztünk év elején, ami szintén népfőiskolás kapcsolatnak a révén valósult meg. Tessely Zoltán képviselő úr kereste meg elnök asszonyt, elnök asszony pedig felkért minket, hogy akkor mozgassuk a saját közösségeinket, kapcsolatainkat. Vagy egy másik példa: a csapiakkal utaztunk Budapestre egy kétnapos túrára, ahol minden volt. Parlament, amit népfőiskolai vonalon elnök úr segítségével, ingyen megtekinthettünk. Sok programunk így jön össze, hogy kivitelezhető, jól mű-

ködő és egyáltalán megvalósítható legyen. A népfőiskolának nincs intézményi háttere. Az anyagi hátteret pedig megpróbáljuk hozzá innen-onnan, mindenféle forrásból megpályázni, összerakni, összeadni, hogy működjön.

Szerveztünk már nyári tábor is. Például Lakiteleken volt az első Verecke táborunk, ahol egy busznyi kárpátaljai gyermek, akik egyébként pályáztak erre a lehetőségre, mégpedig pályamunkákkal, amit helyi értékekből írtak, vehetett részt. Aztán ugyanez a tábor volt már Bicskén is, hisz Tessely Zoltán képviselő úr révén testvéri kapcsolatot sikerült kialakítanunk a helyiekkel.

És ez így működik, így hozza egyik program a másikat. Ma már azt kell, hogy mondjam, hogy visszajáró közösségek vannak, akik időről időre visszajárnak hozzánk. Például a Cifra műhely, Cimbiék stb. Rengeteg visszajáró csoport

van, akik látják, hogy érdemes kijönni, látják, hogy hiteles emberekkel találkozhatnak. És meg is próbáljuk mindig úgy igazgatni, hogy a kellemest a hasznossal összehozzuk. Például a vendégeket mindig a nagydobronyi árvaházba szállásoljuk el, hiszen ezzel is segíteni tudunk az árvaháznak a működtetésben, mivel államilag nem finanszírozott intézményről beszélünk. Legutóbb például Lezsák Sándor elnök úr, illetve Keskeny Ernő, Magyarország kijevi nagykövete hozta ki a Rákóczi-túrát Kárpátaljára, amit szintén mi fogadtunk és mi szerveztük meg. Beszélhetnénk még sok rendezvényről, de azt hiszem, nem érdemes, hiszen önök is szerveznek, önök is ugyanezt csinálják. Talán másféleképpen, talán más módon, de együtt hisszük, hogy érdemes dolgozni. Kívánok önöknek erőt, energiát, kitartást és jó hangulatot a munkához.

Köszönöm szépen.

BALOGH LÍVIA a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia- és Pszichológia Tanszékének tanára, kutatási területe: A kárpátaljai magyar oktatás helyzete a Csehszlovák köztársaság idején (1919–1938). 1978. január 1-én született Kárpátalján, Csapon, 2001 – magyar nyelv és irodalom szakos tanár, Ungvári Nemzeti Egyetem; 2004 – ELTE PPK Neveléstudományi tanszék; 2014 – magyar nyelv és irodalom szakos tanár, Ungvári Nemzeti Egyetem, Magister. 2001-től a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola tanársegédje, 2008-tól a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanár. 2005-ben önálló kutatás a Reformpedagógiai irányzatok a két világháború között Kárpátalján (a Domus Alapítvány támogatásával). A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a következő tantárgyakat oktatja óvoda és tanítói szakon: Gyermekirodalom, Neveléstörténet, Beszédkészségfejlesztés, Beszédművelés, Anyanyelvi tantárgypedagógia, Drámapedagógia. Közéleti tevékenysége: 1993-tól a Kárpátaljai Magyar Cserkészövetség helyi szervezetének alapító tagja. 2000–2002 a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetségének elnöke. 2007-től a csapi Életforrás nőegylet alapító tagja. 2008-tól a Csap 2. Számú Középsiskola Szülői Tanácsának elnöke napjainkig. 2008-tól a KMKSZ helyi alapszervezeti elnöke. 2011-től a KMKSZ Ungvári Járási Szervezetének elnöke. 2011-től a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület alapító tagja, 2015-től alelnöke. 2015-től az Ungvári Járási Tanács KMKSZ frakciójának vezetője.

MOLNÁR ELEONÓRA 1981-ben született Beregdédán. 2004 – történelem-földrajz szakos tanár (Diplom Specialist) – II. RFKMF, 2007 – abszolutorium, DE Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program. 2000–2002: Kárpátalja hetilapnál – tudósító. 2002–2004: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia és Pszichológia tanszék – tanszéki laboráns. 2003–2004: Hodinka Antal Tudományos Kutató Intézet – kutató. 2004-től: Lehoczky Tivadar Intézet – tudományos munkatárs. 2004–2007: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia és Pszichológia tanszék – tanársegéd, 2007-től: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia és Pszichológia tanszék – tanár. 2012-től a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnöke. Házas, 3 fiúgyermek édesanyja (Kristóf 2009, Zalán 2012, Kolos 2016).